

การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ภายใต้วิถีวิถีใหม่*

COMMUNITY TOURISM DEVELOPMENT MANAGEMENT OF PHETCHABURI RIVER, A HISTORICAL AND CULTURAL WATERWAY UNDER THE NEW WAY OF LIFE

มนรัตน์ ลินทร, เกศรินทร์ คงเหมียน*

Montanat Sinthorn, Ketsarin Kongmaian*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพชรบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: bbee_kong09@hotmail.com

*Tel: 085-176-9049

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาพชุมชนต่อการบริหาร 2) ความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) เสนอเส้นทางท่องเที่ยวและแนว 4) ประเมินความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และเชิงคุณภาพสนับสนุนจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน จากประชากรทั้งหมด 5,344,657 คนโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่ม 3 จำนวน 27 คน พบว่า 1) ศึกษาภาพชุมชนกับจุดเด่นในชุมชนและผ่านสถานที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว หนองโสนมีสวนชมพู่เพชรสายรุ้งพันธุ์ บ้านกุ่มมีประวัติศาสตร์ด้านส่วยภาชีอารจากน้ำตาลโตนดในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ณ คิ่งน้ำวัดบันไดทอง บางครกมีชุมชนมอญ มีการแต่งกายแบบชาวมอญ โอมสเตย์ในวิถีชีวิตชาวมอญ ส่วนที่ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับดี 2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) เส้นทางท่องเที่ยว 3 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางระยะยาวจากวัดมหาธาตุ ถึงปากอ่าวไทย บางตะบูน อำเภอบ้านแหลม 2) เส้นทางระยะยาวจากวัดมหาธาตุ ผ่านบ้านมอญ บางลำพู อำเภอบ้านแหลม ถึงปากอ่าวไทย 3) เส้นทางระยะกลางจากวัดมหาธาตุ ถึง วัดเขาตะเครา อำเภอบ้านแหลม 4) ความคุ้มค่าต่อชุมชน มีการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ได้รับจากการประชาสัมพันธ์ เพิ่มชื่อเสียงและการโฆษณาการท่องเที่ยวชุมชนอีกรูปแบบหนึ่ง

คำสำคัญ: การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวชุมชน, ชุมชนบริเวณแม่น้ำเพชรบุรี, วิถีวิถีใหม่

Abstract

This article aims to 1) examine the community's capacity for management, 2) identify tourist needs, 3) propose tourism routes and approaches, and 4) assess the cost-effectiveness that the community will receive from managing and developing community tourism. The research employed a mixed-methods approach, primarily quantitative, with qualitative support. Quantitative data was

collected from a sample of 400 tourists out of a total population of 5,344,657. Data was collected using questionnaires. The statistical methods employed were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data was collected from 27 key informants from Group 3. It was found that 1) Community potential and unique features within the community, along with important landmarks that attract tourists, include Nong Sano's Rainbow Rose Apple orchards and Ban Kum's history as a customs checkpoint collecting taxes and duties on palm sugar during the reign of King Mongkut (Rama IV). At the bend of the Phetchaburi River near Wat Bandai Thong, Bang Khrok, there is a Mon community with traditional Mon clothing and homestays offering a Mon way of life. The community has the potential to manage and develop community-based tourism along the Phetchaburi River, and overall, it is at a good level. 2) Tourist demand for community-based tourism along the Phetchaburi River is at a high level ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.59). When considering each aspect, it was found to be at a high level in all aspects. 3) Three tourist routes: 1) A long-distance route from Wat Mahathat to the mouth of the Gulf of Thailand at Bang Taboon, Ban Laem District. 2) A long-distance route from Wat Mahathat, through Ban Mon, Bang Lamphu, Ban Laem District, to the mouth of the Gulf of Thailand. 3) The medium-distance route from Wat Mahathat to Wat Khao Takerao, Ban Laem District. 4) Value to the community: An additional tourist route is opened, benefiting from publicity, enhancing the reputation and advertising of community tourism in another form.

Keywords: Tourism Development Management, Community Tourism, Communities Along The Phetchaburi River, New Way of Life

บทนำ

การผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทย เกิดจากการกำหนดขึ้นตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) การท่องเที่ยวเชิงอาหารอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าด้วยการสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อเพิ่มทักษะการแข่งขัน โดยให้มีความร่วมมือกันทุกภาคส่วนระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ในระดับภูมิภาคให้ผู้ประกอบการธุรกิจการค้าบริการและการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ สามารถแข่งขันเชิงธุรกิจให้เติบโตอย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งเสริมอำนวยความสะดวกให้นักลงทุนไทยและต่างชาติลงทุน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ได้แก่ การท่องเที่ยวและการค้าชายแดนใต้การส่งเสริมวิถีความเป็นไทยจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวจากการนำต้นทุนทางวัฒนธรรม มาต่อยอดเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพิ่มความได้เปรียบของแต่ละภูมิภาค และการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ประโยชน์สร้างการรับรู้ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ตามเป้าหมาย (กฤษฎา กาญจนาลัย, 2561)

เพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มจังหวัดที่เป็นพื้นที่หลักตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2565 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ทั้งนี้เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายทั้งที่เป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ด้วยเหตุนี้เพชรบุรี จึงมีนักท่องเที่ยวมาเยือนจำนวนมากไม่น้อย แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ส่วนใหญ่จะแวะท่องเที่ยวในบางจุด ทั้งที่จังหวัดเพชรบุรียังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีกมาก โดยเฉพาะแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเป็นสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่การท่องเที่ยวเรียนรู้ และหาประสบการณ์ และในปัจจุบันจากการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวก็พบว่า การท่องเที่ยวทางน้ำได้รับความนิยมกันมากในสังคมไทย เช่น นั่งเรือชมธรรมชาติและวิถีคลองลัดมะยมของเขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิตริมคลอง โอง่างของสำนักงานเขตพระนคร

หรือ จังหวัดสมุทรสงคราม จัดขบวนเรือวัฒนธรรมแห่ผ้าป่าทางน้ำเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำของจังหวัดสมุทรสงคราม แม่น้ำเพชรบุรีเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลอยู่ภายในจังหวัดเพชรบุรี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) จากสถิติการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยปี พ.ศ. 2567 จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัด 1 ใน 5 ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยเที่ยวในประเทศตลอดปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนรวม 198.69 ล้านคน-ครั้ง เพิ่มขึ้น 7.02% เทียบกับปี พ.ศ. 2566 สร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวไทย 9.5 แสนล้านบาท เพิ่มขึ้น 12.03% เทียบกับปี พ.ศ. 2566 โดย 5 อันดับแรกของจุดหมายปลายทางในไทยที่นักท่องเที่ยวไทยเดินทางไปสูงสุด ได้แก่ กรุงเทพฯ (30.80 ล้านคน) ชลบุรี (15.51 ล้านคน) กาญจนบุรี (14.70 ล้านคน) ประจวบคีรีขันธ์ (10.83 ล้านคน) และเพชรบุรี (10.72 ล้านคน) เท่านั้นต้นแม่น้ำมาจากเทือกเขาตะนาวศรี และไหลลงสู่ทะเลที่ อำเภอบ้านแหลม เป็นสายน้ำที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีคุณค่าควรแก่การเรียนรู้และอนุรักษ์ กล่าวคือ ในด้านประวัติศาสตร์ แต่เดิมเพชรบุรีเป็นหัวเมืองทางตะวันตกเป็นเมืองท่าสำคัญที่เป็นจุดเชื่อมต่อจะเข้าสู่กรุงศรีอยุธยาจากทางบกเป็นทางน้ำเพชรบุรี มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับแม่น้ำบางปะกงและเจ้าพระยาด้วยระบบคลองธรรมชาติ และคลองขุด (สุตารา สุฉฉายา, 2550) และในสมัยอยุธยาบ้านเมืองสงบสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถได้เสด็จทางชลมารคมายังเมืองเพชรบุรี ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นสุนทรภู่กวีเอกของไทยได้เดินทางมายังเมืองเพชรบุรี ด้วยเส้นทางเรือดังปรากฏในบทประพันธ์นิราศเมืองเพชร ได้เห็นวิถีชีวิตของผู้คนริมสองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี มีเรือแพและเรือบรรทุกสินค้านำสิ่งของมาแลกเปลี่ยนกัน และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เคยเสด็จประพาสทางเรือมายังเมืองเพชรบุรี โดยล่องมาตามลำน้ำเพชรบุรี เมื่อ พ.ศ. 2452 นอกจากนี้แม่น้ำเพชรบุรียังเป็นแม่น้ำหนึ่งในห้าสายของประเทศที่นำไปประกอบพิธีพระบรมราชาภิเษกตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 อนึ่งพระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) กล่าวไว้ในตำนานเมืองเพชรว่า น้ำก็เป็นเพชร คือ มีความบริสุทธิ์ ผ่องใส สะอาด เป็นน้ำแร่โลหะเพชรรัตนธาตุ หรือใสดุจเพชร แม่น้ำเพชรบุรีถูกนำไปใช้ป็นน้ำเสวยสำหรับพระเจ้าแผ่นดินในรัชกาลที่ 5 ดัง รัชกาลที่ 5 รับสั่งว่าพระองค์เคยเสวยน้ำเพชรบุรีเสียเคยจนเสวยน้ำอื่น ๆ ไม่อร่อย นอกจากนี้แม่น้ำเพชรบุรียังเป็นแม่น้ำที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้าสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีทรงเคยหลังน้ำคืนชีวิตแม่น้ำเพชรบุรี เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2541 โดยทรงเล็งเห็นความสำคัญของแม่น้ำและทรงร่วมอนุรักษ์สายน้ำ แม่น้ำเพชรบุรีเป็นสายน้ำบ่อเกิดความอุดมสมบูรณ์ จึงมีผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งน้ำเป็นชุมชนก่อเกิดเป็นวัฒนธรรม ประเพณีหลายอย่าง เช่น ประเพณีแข่งเรือยาว การโล้กระทะ การทอดกฐินทางน้ำ หรือพิธีแห่เรือองค์ เป็นต้น ด้วยความสำคัญของแม่น้ำเพชรบุรีทั้งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรีในรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน และเมื่อพิจารณาถึงบริบทที่เหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำได้โดยพิจารณาถึงความพร้อมของสายน้ำและวัฒนธรรมของชุมชนที่น่าสนใจและที่สำคัญ คือ ชุมชนพร้อมใจต้องการให้มีการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมที่ดึงดูดสู่ภายนอก

การท่องเที่ยวแม่น้ำเพชรบุรีตอนล่างตั้งแต่วัดบันไดทองจนถึงวัดเขาตะเครา นอกจากนี้ยังมีสวนสมุนไพรที่ใช้ประกอบเป็นยาตามตำรับแพทย์ไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และริมสองฝั่งแม่น้ำมีบ้านเรือนของประชาชนทั้งชาวไทยพุทธ ไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายมอญอาศัยอยู่จึงมีวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจทางด้านอาหาร เช่น การทำข้าวหลามบ้านกุ่ม การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนเกี่ยวกับการเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว ชื่นชมแหล่งหิ้งห้อยแมลงจิวเรืองแสง ชมวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ชาวไทยพุทธและมุสลิมที่สะพานสูง และวิถีชีวิตคนไทยเชื้อสายมอญที่สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษที่อพยพมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 ซึ่งปัจจุบันยังสามารถรักษาอัตลักษณ์ตนเองไว้ได้อย่างน่าสนใจที่วัดคิ่งตำหนักกรมถึงไปไหว้พระที่เคารพนับถือ ณ วัดเขาตะเครา อย่างไรก็ตามปัจจุบันแม้ชุมชนประสงค์ให้มีการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี แต่ยังคงขาดความรู้และความสามารถด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีภายใต้การท่องเที่ยววิถีวิถีใหม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษาวิจัยเรื่อง

การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งการท่องเที่ยวชุมชนแห่งนี้จะเกิดประโยชน์แก่ชุมชนในด้านการสร้างรายได้แก่ผู้คนในชุมชนและในจังหวัดเพชรบุรี และเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้มีความรักหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเอง ร่วมกันอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรีเปรียบเสมือนสายโลหิตของคนเพชรบุรี และนักท่องเที่ยวก็จะได้ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่ประทับใจและแปลกใหม่จากการมาเยือนครั้งนี้ ตามคำเชิญชวนของ ททท. เพชรบุรีที่ว่า “เที่ยวเพชรบุรีประสบการณ์ใหม่ไม่รู้ลืม” สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดวัฒนธรรม ประเทศไทยมีพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำลำคลองจึงเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารเหมาะสมแก่การตั้งถิ่นฐานของผู้คนเมื่อคนรวมกันมากๆ จึงเป็นชุมชนมีวิถีชีวิต มีอัตลักษณ์ในแบบของตนเองโดยมีสายน้ำเป็นตัวเชื่อมประสาน เชื่อมโยงในการดำเนินชีวิตของคนจนเกิดเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าควรแก่การส่งเสริม อนุรักษ์ไว้ในจังหวัดเพชรบุรีก็เช่นกัน มีแม่น้ำเพชรบุรีเป็นแม่น้ำสายหลักที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นแม่น้ำที่ไหลอยู่ภายในจังหวัดเพชรบุรีเท่านั้น ได้หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนเปรียบเสมือนเส้นเลือดในร่างกายของเมืองเพชร เพียงร่างกาย มีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำตลอดสายน้ำนี้มาช้านานจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

การวิจัยนี้สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดในการสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี ที่มาจากการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมชุมชนจังหวัดเพชรบุรี และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่มีร่วมบริหารงานและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแม่น้ำเพชรบุรี นอกจากนี้เป็นการสร้างรายได้เสริมจากผู้ที่มีอาชีพหลักอยู่แล้วในชุมชนและเป็นการกระจายรายได้แก่ ชาวเพชรบุรีที่อยู่นอกชุมชนที่มีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่นร้านอาหาร ผู้ประกอบการพาหนะ ที่สำคัญการดำเนินงานนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนดังนั้น จึงเป็นการสร้างความรัก ความปรารถนาดี ความเกื้อกูลระหว่างคนในชุมชน ทำคนในชุมชนมีความคิดวิเคราะห์ รู้จักการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบพึ่งตนเองได้ มีความรักหวงแหนเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง และนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งตนได้ในท้ายสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่
2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่
3. เพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่
4. เพื่อประเมินความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพชุมชนต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ เพื่อนำมาสนับสนุนงานวิจัยในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงเนื้อหาสาระที่สำคัญดังนี้

ตอนที่ 1 ศักยภาพชุมชนต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ มีดังนี้

วิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม จำนวน 27 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล 3 ตำบล คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกุ่ม และองค์การบริหารส่วนตำบลบางครก รวมจำนวน 9 คน ได้แก่ 1) นายกหรือรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน 2) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน 3) นักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน รวมกลุ่มเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล 3 ตำบล จำนวน 9 คน

1.2 ตัวแทนกลุ่มกิจกรรม กลุ่มละ 1 คน ได้แก่ กลุ่มชมพู่เพชร กลุ่มอาหารพื้นบ้านกลุ่มสมุนไพร กลุ่มเรือ กลุ่มน้ำตาลมะพร้าว กลุ่มวัดบางลำภู กลุ่มวัดสุทธาวาส กลุ่มวัดเขาตะเครา กลุ่มวิถีชาวไทยหรือสยามมอญ รวม จำนวน 9 คน

1.3 กลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่ที่มีการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่ รวมจำนวน 9 คน 1) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 2) ผู้นำชุมชนกลุ่ม จำนวน 3 คน 3) ตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่ จำนวน 3 คน รวมกลุ่มผู้นำชุมชนและตัวแทนชาวบ้านจากพื้นที่ จำนวน 9 คน

เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสำรวจ ใช้ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นโดยการให้ผู้แทนชุมชนทั้ง 27 คน วิเคราะห์ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส ของการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี บริเวณพื้นที่ชุมชน หนองโสน บ้านกุ่ม และบางครก

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผลตอบแทนที่ชุมชนจะได้รับจากรายจ่ายในการลงทุนทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม

3. แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี

4. แบบบันทึกการสังเกตการณ์จัดกิจกรรม

การดำเนินการวิจัย

ด้วยการประชุมกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 27 คน ตามเวลาที่นัดหมายในการประชุมจะมีวิทยากรนำการประชุม 2 คน เพื่อแนะนำและอำนวยความสะดวกในการประชุม

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการให้ผู้แทนชุมชนทั้ง 27 คน วิเคราะห์ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส ของการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี บริเวณพื้นที่ชุมชน หนองโสน บ้านกุ่ม และบางครก

- นำผลการศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส ข้างต้นมาวิเคราะห์ในรูปแบบเมทริกซ์ (Tows Matrix) โดยศึกษาจุดแข็งและโอกาส/จุดแข็งกับอุปสรรค/จุดอ่อนและโอกาส/จุดอ่อนและอุปสรรค และร่วมกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวและ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

ตอนที่ 2 การวิจัยความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

นักวิจัยต้องแบ่งขนาดการคัดเลือกกลุ่มประชากรจำนวน 5,344,657 คน โดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, T., 1973) กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นสัดส่วน (Quota selection) คือ กลุ่มละ 80 คน ได้แก่ การท่องเที่ยวชุมชนถ้าเสือ 80 คน การท่องเที่ยวชุมชนถ้ำรงค์ 80 คน การท่องเที่ยวชุมชนวัดเกาะ 80 คน การท่องเที่ยวชุมชนวัดใหญ่ 80 คน การท่องเที่ยวชุมชนวัดมหาธาตุ 80 คน ต่อสถานที่แล้วจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling)

การดำเนินการวิจัย เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจนครบตามจำนวนที่กำหนด 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตัวเองทุกฉบับ 3) นำแบบสอบถามมาจัดการข้อมูลให้สมบูรณ์ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นต่อความต้องการท่องเที่ยวชุมชน แม่น้ำเพชรบุรีของนักท่องเที่ยว

การสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารหนังสืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นแบบสอบถาม
2. นำข้อมูลที่ได้มากำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขตของเนื้อหาในพฤติกรรมที่บ่งชี้

2.1 สร้างแบบสอบถามเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ความต้องการต่อการท่องเที่ยวชุมชนลำน้ำเพชรบุรี โดยแบ่งเกณฑ์ ดังนี้ นำแบบสอบถามดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้แก่ ความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว อดีตนักพัฒนาชุมชน ความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยและสถิติ ตรวจสอบค่าความสอดคล้องของเนื้อหา IOC จากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสร็จสิ้นแล้วจึงนำไปทดลองใช้ (Try - Out) กับนักท่องเที่ยวที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึง แต่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การเสนอเส้นทางทางการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ ด้วยการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ มาสังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี และแนวทางการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี โดยคณะผู้วิจัยจะร่วมการวิเคราะห์และสังเคราะห์

ตอนที่ 4 ประเมินความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวแม่น้ำเพชรบุรี ได้แก่ กลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยว แม่น้ำเพชรบุรี ได้แก่ กลุ่มเรือ กลุ่มชมพู่เพชรบุรี กลุ่มอาหารพื้นบ้าน กลุ่มสมุนไพร กลุ่มน้ำตาลมะพร้าว กลุ่มชีวิตคนไทยเชื้อสายมอญ วัดบางลำภู กลุ่มวิถีชีวิตไทยพุทธ มุสลิมวัดสุทธาวาส (วัดใหม่) กลุ่มกราบไหว้พระศักดิ์ วัดตะเครา

เครื่องมือการวิจัย แบบสัมภาษณ์ผลตอบแทนที่ชุมชนจะได้รับจากรายจ่ายในการลงทุนทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่มรายรับที่คาดว่าจะได้รับใน 1 ปี จากการจัดกิจกรรมเฉพาะวันว่างจากการทำงานของนักท่องเที่ยว และผู้ดำเนินกิจกรรมในชุมชนคือ วันเสาร์ - อาทิตย์ จำนวน 52 สัปดาห์ หรือ 104 วัน และรับนักท่องเที่ยวภายใต้การท่องเที่ยววิถีชีวิตใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยสัมภาษณ์กับประธานกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกกลุ่มตามวันเวลาที่ ผู้ให้การสัมภาษณ์สะดวกและพร้อมให้การสัมภาษณ์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลความคุ้มค่าที่จะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ โดยใช้วิธีคำนวณรายได้ที่คาดว่าจะได้รับใน 1 ปี เฉพาะ เสาร์ - อาทิตย์ คิดเป็นจำนวน 52 สัปดาห์ (104 วัน) หาดด้วยค่าใช้จ่ายที่ลงทุนของแต่ละกิจกรรม โดยคำนวณรายได้ในรูปของตัวเงินด้านเศรษฐกิจและผลตอบแทน ด้านชุมชน - สังคมจะได้รับใน 1 ปี

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาด้านความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์ศักยภาพภาพชุมชนต่อการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยว ชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

ส่วนที่ 1 ด้านศักยภาพของชุมชน สภาพพื้นที่ในการรองรับการท่องเที่ยว ตามเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่มีเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุมชน กับจุดเด่นในชุมชนและผ่านสถานที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ หนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีศาลากลางหมู่บ้าน ฉาง ใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนา การประชุม การรวมกลุ่มของประชาชนในหมู่บ้าน สวนชมพู่เพชรสายรุ้งพันธุ์ดั้งเดิม รสชาติหวาน กรอบ การทำข้าวยาคุอาหารท้องถิ่นโบราณของเพชรบุรี บ้านกุ่มอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีวัดต่าง ๆ เช่น วัดขุนตรา วัดบันไดทอง วัดปากคลอง มีสถานที่แสดงถึงพหุวัฒนธรรม เช่น มัสยิด อิสลาม ศาลเจ้าจีน ชุมชนบ้านแขก ด้านประวัติศาสตร์มีด่านสวยภาชีอารจากน้ำตาลโตนด ในรัชกาลที่ 4 ณ คุ้งน้ำวัดบันไดทอง ทำน้ำทำต้นโพธิ์สถานที่ที่สุนทรภู่ขึ้นจากเรือและเขียนนิราศเขาหลวง สถานที่ตั้งพลับพลาที่ประทับของ ในหลวงรัชกาลที่ 5 บางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ภาพที่ 1 เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม เป็นเส้นทาง “ตามรอยสุนทรภู่”

มีวัดต่าง ๆ เช่น วัดปากคลอง วัดเขาตะเครา วัดต้นสน วัดบางลำภู วัดในกลาง ชุมชนมอญบ้านบางครก วัดในชุมชนมอญ การทำอาหารมอญ การแต่งกายแบบชาวมอญ โอมสเตย์ ในวิถีชีวิตชาวมอญ เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนทั้ง 3 ชุมชน มีจุดพัก แวะ ชม หรือ ซื้อสินค้าพื้นบ้าน เช่น ห้อยเอ็น แซ่มพู่เพชร สวนชมพู่เพชรสายรุ้งของชาวสวนชมพู่บ้านหนองโสน อำเภอเมืองเพชรบุรี ที่มีต้นชมพู่อายุมากกว่า 50 ปี จำนวนมากที่ยังคงให้ผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง สินค้าจากสวนชมพู่เพชรสายรุ้ง จากบ้านหนองโสน สินค้าพื้นบ้าน ข้าวหลามบ้านกุ่ม ซึ่งมีร้านค้าข้าวหลามตลอดแนวทางติดกับถนนเส้น อำเภอเมือง-บ้านแหลม ขนมไทยโบราณสูตรดั้งเดิม ได้แก่ ขนมใส่ไส้ ขนมกล้วย ขนมมัน (สำปะหลัง) ขนมตาล ขนมฟักทอง กล้วย ข้าวหมาก กาละแม ผลไม้ตามฤดูกาล เช่น แตงโม แคนตาลูป ชมพู่เพชร ของบ้านกุ่ม และจุดแวะชม และสักการะหลวงพ่อบึงเขาตะเครา และวัดต่างๆ ตลอดเส้นทาง อาหารทะเลสดจากอ่าวไทย กุ้ง หอย ปู ปลา หมึก ข้าวหลาม ผลไม้ตามฤดูกาลสะบายมอญจากชุมชนชาวมอญบางลำภู บ้านบางครก มีเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุมชน กับกิจกรรมที่น่าสนใจในการท่องเที่ยวชุมชนนำเสนอให้นักท่องเที่ยว เช่น การชมวิถีเกษตรริมแม่น้ำเพชรการทำสวนชมพู่เพชรขนาดใหญ่การจำหน่ายผล

ชมพู่ และการจำหน่ายกิ่งตอนของชมพู่เพชรสายรุ้งพันธ์แท้ดั้งเดิม จากเจ้าของสวนชมพู่ บ้านหนองโสน การท่องเที่ยวสักการะพระตามวัดต่าง ๆ ชม ชิม ซ้อป ข้าวหลาม การทำ และเผาข้าวหลาม ชมขนมไทยโบราณสูตรดั้งเดิมมากมายหลายชนิด ชมการทำขนมไทยสด ใหม่จากเตา และสามารถร่วมกิจกรรมทำขนมหวานได้ที่บ้านกุ่ม และการชมวิถีชีวิตชาวมอญ ริมแม่น้ำเพชรบุรี การพักโฮมสเตย์ พายเรือตกกุ้งในแม่น้ำเพชรบุรี ชมเตาตาล สวนมะพร้าว ชมหิ่งห้อย ชมธนาคารกึ่งกำมกราม มีกึ่งจำหน่าย และมีกิจกรรมตกกุ้ง ที่บ้านบางครก ส่วนที่ 2 ชมชนมีศักยภาพในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ด้านความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (ทัศนคติ) โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านคุณลักษณะเฉพาะ โดยรวมอยู่ในระดับดีด้านแรงจูงใจ/ เจตคติ โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้

2. วิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่

ตารางที่ 1 การศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชน แม่น้ำเพชรบุรีภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ รายด้าน

ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านความสวยงามและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว	3.66	0.70	มาก	2
2. ด้านกิจกรรมหรือเทศกาลท้องถิ่น	3.53	0.71	มาก	3
3. ด้านความสะดวกสบายของการเดินทาง เช่น การคมนาคม เส้นทาง	3.44	0.69	มาก	5
4. ด้านเอกลักษณ์เฉพาะของสถานที่ท่องเที่ยว ในจังหวัดเพชรบุรี	3.50	0.71	มาก	4
5. ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว	3.71	0.65	มาก	1
ค่าเฉลี่ยรวม	3.57	0.59	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชน แม่น้ำเพชรบุรีภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ รายด้าน โดยภาพรวมความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชน แม่น้ำเพชรบุรีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ ด้านความสวยงามและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.70) ด้านกิจกรรมหรือเทศกาลท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.71) ด้านเอกลักษณ์เฉพาะของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.71) และด้านความสะดวกสบายของการเดินทาง (เช่น การคมนาคม เส้นทาง) ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

3. เสนอเส้นทางท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ จากการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวแม่น้ำเพชรบุรี และการศึกษาศักยภาพของชุมชน พบว่า มีเส้นทางท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน แม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ 3 เส้นทาง คือ

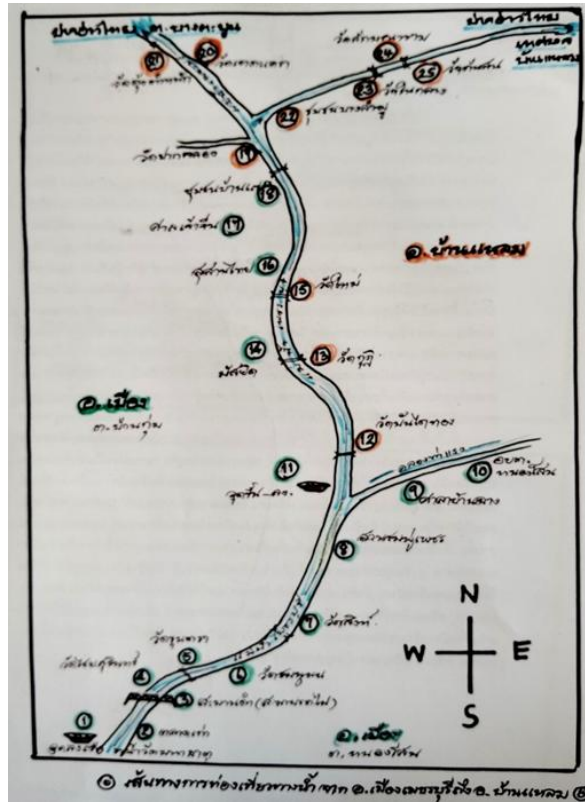
1. เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอมืองเพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม เป็นเส้นทาง “ตามรอยสุนทรภู่” ผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอมืองเพชรบุรี มีสถานที่ ของชาวไทย แวดและเงิน แบบพหุวัฒนธรรม ตามแผนภาพที่ 1

2. เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอมืองเพชรบุรี ผ่านบ้านมอญ บางลำพู ตัวอำเภอบ้านแหลม เพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทย แยกจากแม่น้ำเพชรบุรีสายหลัก ไปเขตตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม ตามแผนภาพที่ 1

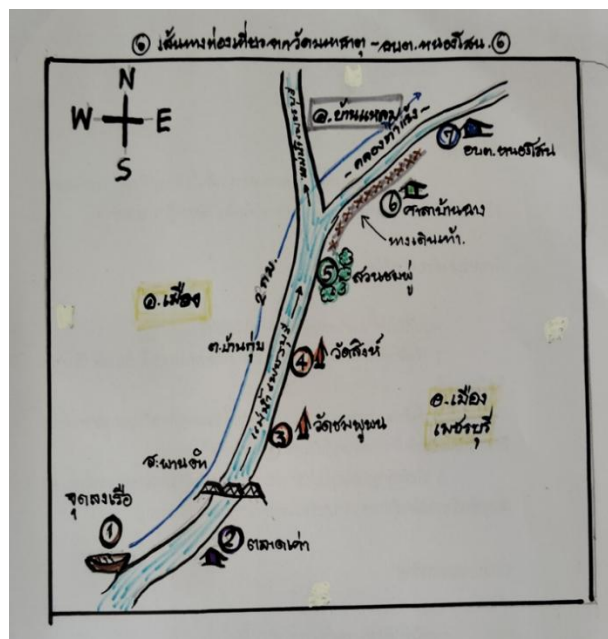
3. เส้นทางระยะกลาง จากวัดมหาธาตุ อำเภอมืองเพชรบุรี ถึง วัดเขาตะเครา อำเภอบ้านแหลม สิ้นสุดการเดินทางก่อนออกไปถึงปากอ่าวไทยที่ตำบลบางตะบูน ตามแผนภาพที่ 1 แผนภาพที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวระยะ

ยาว ระยะกลางและระยะสั้น จาก วัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม ในเส้นทางที่ 1 ที่ 2 และที่ 3

ภาพที่ 2 เส้นทางท่อกึ่งระยะสั้น จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน

ภาพที่ 3 เส้นทางท่อกึ่งระยะสั้น จากชุมชนมอญบ้านบางลำพู อำเภอบ้านแหลม ถึงปากอ่าวไทย ที่ด่านศุลกากร บ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม

ซึ่งเอื้อต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุมชน กับจุดเด่นในชุมชนและผ่านสถานที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ อาหารท้องถิ่นโบราณของเพชรบุรี สถานที่แสดงถึงพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิศร ศักดิ์สูง และวรุตม์ นาที ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน บริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา ที่พบว่าหมู่บ้านวัฒนธรรมแต่ละที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ (อดิศร ศักดิ์สูง และวรุตม์ นาที, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารยาภา มิ่งศิริธรรม และรวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ที่พบว่าชุมชนได้นำทรัพยากรที่มีอยู่แล้วมาใช้ให้มีประสิทธิภาพและสร้างความรับรู้ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว โดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตเดิมของคนในชุมชน และคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ร่วมกันบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนา การท่องเที่ยว และด้านการเรียนรู้กิจกรรมที่ชุมชนได้พัฒนาขึ้นจากสิ่งแวดล้อมในชุมชนประกอบกับการให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาร่วมกิจกรรมอย่างแท้จริง ส่วนที่ 2 ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี ด้านความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (ทัศนคติ) โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านคุณลักษณะเฉพาะ โดยรวมอยู่ในระดับดีด้านแรงจูงใจ/ เจตคติ โดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ (วารยาภา มิ่งศิริธรรม และรวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์, 2564) สอดคล้องกับการวิจัยของ ชุตติกาญจน์ กันทะอุ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษาบ้านร่องพอง ตำบลร่องพอง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ที่พบว่าศักยภาพเบื้องต้นได้แก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ การเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวเส้นทางคมนาคมสะดวกปลอดภัย มีเส้นทางเชื่อมโยงชุมชนต่างๆ ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ท้องถิ่นมีการวางแผนการท่องเที่ยวโดยมีความร่วมมือจากชุมชน (ชุตติกาญจน์ กันทะอุ, 2560)

2. ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณีภา อนุรักษากรกุล และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ทรัพยากรหลักในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถสร้างความหลากหลาย และความแตกต่างกับภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่คำนึงถึงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ 2) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์มากขึ้น เช่น การให้คำปรึกษาทางการแพทย์ผ่านการแพทย์ทางไกล และ 3) การสร้างภาพลักษณ์และการประชาสัมพันธ์ เช่น มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก และ ความน่าเชื่อถือของบริการ (พรรณีภา อนุรักษากรกุล และคณะ, 2566)

3. เส้นทางดังกล่าวช่วยเชื่อมโยงมิติประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตได้ 3 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึงปากอ่าวไทยที่บ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม เป็นเส้นทาง “ตามรอยสุนทรภู่” ผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบ้านกุ่ม อำเภอเมืองเพชรบุรี มีสถานที่ ของชาวไทย แชดและเงินแบบพหุวัฒนธรรม 2) เส้นทางระยะยาว จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ผ่านบ้านมอญ บางลำพู ตำบลอำเภอบ้านแหลม เพชรบุรี ถึง ปากอ่าวไทย แยกจากแม่น้ำเพชรบุรีสายหลัก ไปเขตตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม 3) เส้นทางระยะกลาง จากวัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี ถึง วัดเขาตะเครา อำเภอบ้านแหลม สิ้นสุดการเดินทางก่อนออกไปถึงปากอ่าวไทยที่ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สีสัมพร สุดทิจัก ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในบริบทมรดกโลกทางธรรมชาติ ได้แก่ ขาดการประสานเชื่อมโยงระหว่างองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมและบุคลากรมีไม่เพียงพอ (สีสัมพร สุดทิจัก, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชณัญญ์

พงศ์ธราธิก และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า การพัฒนาสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ควรมีการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยง ทะเล ภูเขา เกษตร และการอนุรักษ์ เข้าด้วยกัน เน้นความหลากหลายของแต่ละอำเภอ (ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก, 2564)

4. ความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ พบว่า ความคุ้มค่าต่อชุมชน มีความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับมีความคุ้มค่า เพราะมีการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากทางรถตามปกติ ความคุ้มค่าต่อประชาชนในชุมชน ความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเช่นชุมชนบ้านหนองโสนที่มีสวนชมพู่เพชรได้ ให้ข้อมูลผลกระทบในทางบวกและลบไว้ ได้แก่การท่องเที่ยวชุมชนมีผลกระทบในทางบวกต่อชุมชนและชาวบ้าน คือ ผลกระทบในทางบวกที่กลุ่มชมพู่เพชรจะได้ได้รับการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ คือในช่วงการผลิตช่วงเดือนธันวาคม ถึง เดือนมกราคม ชาวสวนได้มีการจำหน่ายผลผลิตจากสวนชมพู่เพชร ได้เพิ่มมากขึ้น แต่ผลกระทบในทางลบได้รับการบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมภายใต้ชีวิตวิถีใหม่เป็นผลกระทบที่เกิดกับนักท่องเที่ยวมากกว่าชุมชน คือ ช่วงนอกฤดูการผลิตชมพู่เพชร ช่วงเดือน พฤศจิกายน ถึงเดือนมิถุนายน จะไม่มีผลผลิตชมพู่เพชรออกจำหน่าย นักท่องเที่ยวจะไม่ได้ชมการผลิตชมพู่เพชร และไม่ได้ชิม ไม่ได้ซื้อชมพู่เพชรกลับไป และความคุ้มค่าต่อชุมชนและท้องถิ่น ความคุ้มค่าที่ชุมชนจะได้รับจากการประชาสัมพันธ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการเพิ่มชื่อเสียงและการโฆษณาการท่องเที่ยวชุมชนอีกรูปแบบหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ หทัยรัตน์ สวัสดิ์ ให้ความหมายการท่องเที่ยวว่า นอกจากมีประโยชน์ ในการสร้างเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจแล้วยังมีประโยชน์ในการส่งเสริมอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ของแต่ละท้องถิ่น นอกจากจะเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้อันดับหนึ่ง ยังส่งผลถึงให้แต่ละท้องถิ่นมีการจัดจ้างแรงงาน ก่อให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ ตามมา ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในพื้นที่และเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชน (หทัยรัตน์ สวัสดิ์, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ควรนำผลการวิจัยเสนอต่อหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อวางแผนการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่มีจุดเด่นอยู่แล้วให้มีการเปิดดำเนินการได้อย่างจริงจัง 2) ควรนำผลการวิจัยไปนำเสนอให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้โอกาสในการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรีสายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีจุดเด่นอยู่แล้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีอีกเส้นทางหนึ่ง 3) ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในทางวิชาการอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อด้อยหรือข้อบกพร่องของพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่ชุมชนมีความมุ่งมั่นในการดำเนินกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน 4) ควรนำผลการวิจัยไปนำเสนอให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาข้อด้อยหรือข้อบกพร่องเพื่อขจัดอุปสรรคของพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนแม่น้ำเพชรบุรี สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่ชุมชนมีความมุ่งมั่นและมีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จและให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา กาญจนาลัย. (2561). แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ กรณีศึกษา จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563). โครงการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีศักยภาพในการใช้จ่าย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2567 จาก <http://tourismlibrary.tat.or.th/medias/sector7rabbithood.pdf>
- ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬาและนันทนาการคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุติกกาญจน์ กันทะอู. (2560). การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง อำเภอเมืองจังหวัดแพร่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรธนิภา อนุรักษ์ากรกุล และคณะ. (2566). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 13(3), 115-130.
- วารยาภา มิ่งศิริธรรม และรวีวรรณ โปรรุ่งโรจน์. (2564). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 11(1), 41-42.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2569 จาก <https://planning.dusit.ac.th/main/wp-content/uploads/2023/E.pdf>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2566–2570). คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2569 จาก <https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/11/05-NS63-05.pdf>
- สีสมพร สุตกิจัก. (2563). กลยุทธ์การบริหารการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริบทมรดกโลกทางธรรมชาติ: กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ เมืองบัวละพา แขวงคาม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุดารา สุจฉายา. (2550). ประวัติศาสตร์สมัยธนบุรี. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สารคดี.
- หทัยรัตน์ สวัสดิ์. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน, 2(1), 64-73.
- อดิศร ศักดิ์สูง และวรุฒม์ นาทิ. (2562). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน บริเวณคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา. วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ, 8(2019), 102-123.